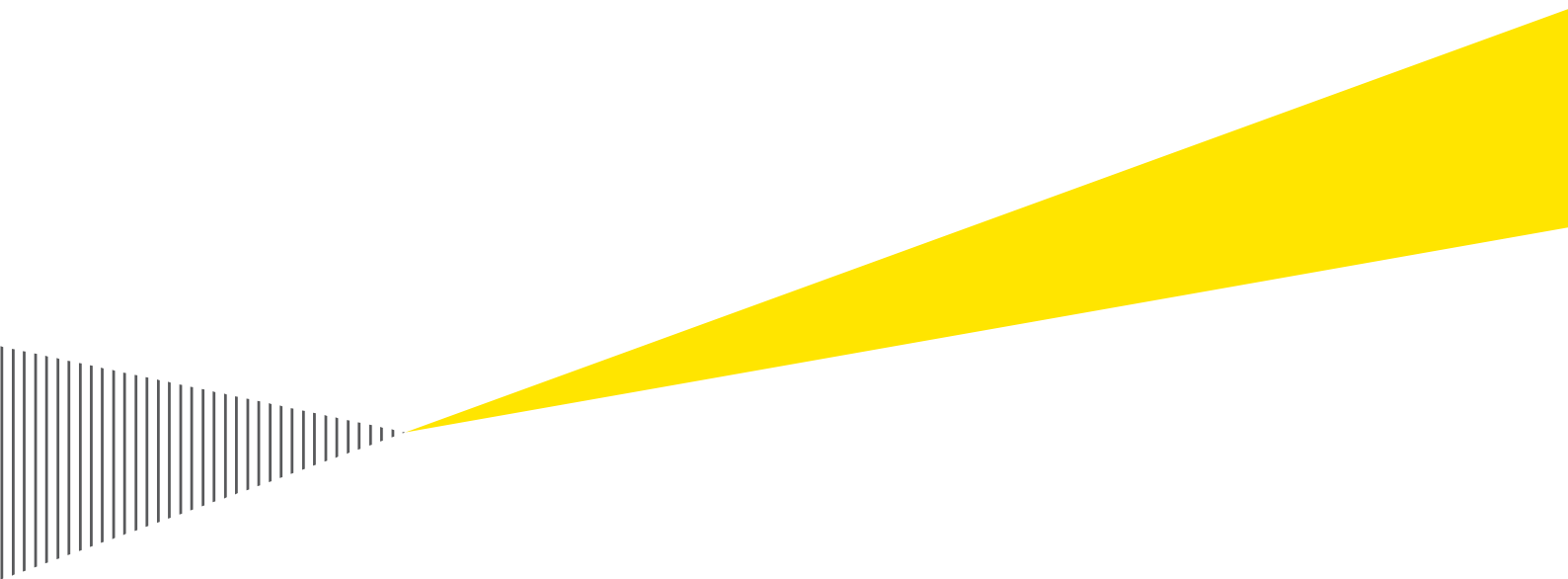


Västerås stad

Granskning av äldreboenden



Building a better
working world

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
1. Inledning	4
1.1. Bakgrund.....	4
1.2. Syfte och revisionsfrågor	4
1.3. Ansvarig nämnd	4
1.4. Genomförande	4
1.5. Revisionskriterier.....	5
2. Granskningsresultat	6
2.1. Befintligt utbud av boenden för äldre	6
2.2. Riktlinjer för biståndsbedömning avseende särskilt boende.....	8
2.3. Tillgänglighet till särskilda boenden	11
2.4. Könsuppdelad statistik	15
2.5. Prognos över framtida behov	16
2.6. Lokalförsörjningsprocessen.....	19
3. Sammanfattande bedömning och rekommendationer	20

Sammanfattning

EY har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Västerås stad granskat om äldre-
nämnden tillhandahåller och förmedlar boenden till äldre på ett ändamålsenligt sätt samt
om det finns en väl framarbetad strategi för att möta framtida behov av äldreboenden.

Vår sammanvägda bedömning är att äldre-
nämnden bedriver ett aktivt arbete i frågan, men
att betydande utmaningar kvarstår. Det saknas en väl framarbetad strategi som tar ett hel-
hetsgrepp över nämndens samtliga verksamhetsområden och som visar hur en ändamåls-
enlig och kostnadseffektiv äldreomsorg på kort och lång sikt ska kunna utformas och
genomföras i Västerås stad.

Vi grundar vår bedömning på följande iakttagelser:

- I nuläget saknas det god tillgänglighet till äldreboende, vilket medför att beslut inte kan verkställas utan dröjsmål. Tillgången till servicehus överstiger däremot behoven. Det finns således en obalans mellan medborgarnas behov av äldreboende och äldre-
nämndens bestånd av särskilda boenden. Äldre-
nämnden har dock under 2016 beslutat att omvandla åtta servicehusplatser till äldreboenden, vilket är positivt.
- Riktlinjerna för biståndsbedömning som äldre-
nämnden har fattat beslut om leder till ett större behov av platser än behövt utifrån socialtjänstlagen. Det är upp till kommunen att tolka vad skälig levnadsnivå innebär och äldre-
nämnden har gjort en generös tolkning då hög ålder (över 90 år) tas i beaktande och servicehus tillhandahålls.
- Äldre-
nämndens prognos över framtida behov av särskilda boendeplatser har i linje med riktlinjerna vidgats till att inbegripa personer som saknar stora omvårdnads-
behov. Det beräknade demografiska behovet uppgår till 171 platser fram till 2022, medan planerade byggnationer av äldreboendeplatser uppgår till cirka 350 - 408 platser. Det förs i äldre-
nämndens boendeplan resonemang om vilka boenden som kan komma att avvecklas men några beslut om avveckling har inte fattats. Om dessa boenden avvecklas blir nettotillskottet 250-300 platser fram till 2022.
- Stadsledningskontoret har konstaterat att det ökade behovet av platser inte i första hand orsakas av vårdtyngd utan av faktorer kopplade till bostadsmarknaden i stort. Enligt stadsledningskontoret kommer den framtida utbyggnaden att innebära stora ekonomiska konsekvenser. Varje nytillkommen plats beräknas kosta cirka 550 kkr per år vilket innebär en årlig kostnadsökning på cirka 150 mnkr år 2022. Det är 60 mnkr mer än om volymen stigit i enlighet med den demografiska utvecklingen.
- Det förefaller bland medborgare finnas en uppfattning om att det finns en bostadskö till äldreboenden, vilket tros få till effekt att personer söker särskilt boenden i förtid och sedan upprepade gånger tackar nej till erbjudna platser. Om det finns problem med att personer beviljas särskilt boende innan behov av detta föreligger bör enligt vår bedömning biståndsbedömningen ses över.
- Det finns en bra struktur för lokalförsörjningsarbetet med ett nära samarbete mellan berörda förvaltningar. Möjligheterna till utbyggnad och förtätning ses över, vilket är positivt.

Vi rekommenderar äldrenämnden:

- ▶ att göra en översyn av boendeformen servicehus och fatta ett inriktningsbeslut om det framtida beståndet av särskilda boenden.
- ▶ att utarbeta en strategi som tar ett helhetsgrepp över nämndens samtliga verksamhetsområden och som visar hur en ändamålsenlig och kostnadseffektiv äldreomsorg på kort och lång sikt ska kunna utformas och genomföras.
- ▶ att säkerställa att beslut fattas utifrån beslutsunderlag som innehåller konsekvensanalyser utifrån olika aspekter, ekonomiska, juridiska såväl som sociala.
- ▶ att utveckla kommunikationen till medborgarna vad gäller kriterierna för att ansöka om särskilt boende samt prioriteringsordning vid tilldelning.
- ▶ att säkerställa att samsyn råder bland biståndshandläggarna om beviljande av särskilt boende utifrån riktlinjerna.

Vi rekommenderar kommunstyrelsen:

- ▶ att fortsätta stimulera utvecklingen av boendeformer för äldre utan särskilda behov. t.ex. genom att undersöka möjligheterna till att ge ägardirektiv till det kommunala bostadsbolaget.
- ▶ att bedriva en aktiv uppsikt över äldrenämndens tillhandahållande av bostäder till äldre.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Nationella undersökningar har visat att många kommuner inte arbetar strategiskt med att tillgodose behoven av platser på äldreboenden. Eftersom andelen av befolkningen som är äldre ökar är det viktigt att ha en god framförhållning och en väl framarbetad strategi. Detta för att kunna tillgodose äldres behov av boende, vård och omsorg när eget boende inte längre är möjligt. Det är också av vikt att det finns andra typer av boende för äldre personer som kan skjuta upp behovet av särskilt boende. Om planeringen inte fungerar på ett ändamålsenligt sätt finns risk för att enskildas behov inte kan tillgodoses samt att kommunen får betala sanktionsavgifter på grund av ej verkställda beslut.

1.2. Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte är att bedöma om äldrenämnden tillhandahåller och förmedlar boenden till äldre på ett ändamålsenligt sätt samt om det finns en väl framarbetad strategi för att möta framtida behov av äldreboenden. Följande frågor besvaras:

- ▶ Vilket utbud av boenden för äldre finns i det nuläget?
- ▶ Finns det tydliga och ändamålsenliga riktlinjer för beslut om tilldelning av olika boendeformer?
- ▶ Finns det god tillgänglighet till boenden i olika former? Kan fattade biståndsbeslut verkställas utan dröjsmål? Kan olika målgruppers behov tillgodoses?
- ▶ Finns det könsuppdelad statistik avseende t.ex. väntetid?
- ▶ Finns det en strategi för att möta framtida behov av boenden för äldre som bygger på ett tillförlitligt planerings- och beslutsunderlag?
- ▶ Finns det en fungerande lokalförsörjnings- och investeringsprocess vad gäller äldreboenden?

1.3. Ansvarig nämnd

Granskningen avser äldrenämnden, som ansvarar för insatser till personer som fyllt 65 år. I de delar som handlar om bostadsförsörjning och strategisk långtidsförsörjning inbegriper granskningen även fastighetsnämnden och kommunstyrelsen. Fastighetsnämnden ansvarar för lokalförsörjning och genomförandet av stadens övergripande mark- och bostadspolitik bl.a. genom upprättande av årlig handlingsplan för bostadsförsörjningen. Kommunstyrelsen ska enligt reglementet leda och samordna utvecklingen av bl.a. mark- och bostadspolitiken, den översiktliga strategiska planeringen av mark, bostäder och vattenförsörjning, strategiska exploaterings-, fastighets-, och etableringsfrågor samt strategisk lokalsamordning.

1.4. Genomförande

Granskningen baseras på dokumentstudier och intervjuer. Intervjuade funktioner samt granskade dokument framgår av källförteckningen. Utöver vår interna kvalitetssäkring har de intervjuade tjänstemännen getts möjlighet att komma med synpunkter på rapportutkastet för att säkerställa att revisionsrapporten bygger på korrekta fakta och uttalanden. Kontaktrevisorer för granskningen har varit Elisabeth Löf, Tanja Linderborg och Peter Westersund.

1.5. Revisionskriterier

Socialtjänstlagen

Enligt socialtjänstlagen (5 kap 4-5 §§) ska socialtjänstens omsorg om äldre inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. Socialnämnden ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Socialnämnden ska verka för att äldre människor får goda bostäder och ska ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service. Kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd.

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har enligt SoL (4 kap 1 §) rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv. Biståndsbeslut som är fattade med stöd av 4 kap 1 § ska enligt 16 kap 3 § verkställas omedelbart. Den tidsgräns om tre månader som gäller för bestämmelsen om rapporteringsskyldighet av ej verkställda beslut har inget samband med när beslut ska verkställas.

Av 3 kap. 5 § framgår att socialnämndens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med den enskilde. Den enskilde har dock ingen oinskränkt rätt att få som han eller hon vill men den enskildes önskemål om boende ska så långt som möjligt respekteras. Det erbjudna boendet måste dock alltid tillgodose den enskildes behov samt tillförsäkra denne en skälig levnadsnivå. Om behovet av insats kvarstår kan ett beslut om särskilt boende inte anses vara verkställt i och med att den enskilde tackar nej till ett erbjudet boende. Beslutet anses verkställt när den enskilde tackat ja till den erbjudna bostaden och flyttat sig. Att den enskilde tackar nej till det erbjudna boendet kan bero på att boendet inte motsvarar den enskildes önskemål eller att det inte är anpassat till den enskildes behov. Det behöver inte innebära att förutsättningarna för biståndsbeslutet har ändrats. Om den enskildes behov kvarstår, kvarstår även beslutet som ej verkställt.

Från huvudregeln att gynnande beslut inte kan ändras eller återkallas finns vissa undantag. Återkallelse av sådana beslut kan ske om beslutet har försetts med förbehåll om återkallelse, om tvingande säkerhetsskäl föreligger eller om den enskilde har lämnat vilseledande uppgifter. Dessutom kan det för beslut om fortlöpande bistånd utan tidsbegränsning finnas vissa situationer där en ändring av ett gynnande beslut kan vara motiverat på grund av ändrade förhållanden, t.ex. om biståndsbehovet väsentligt har förändrats. Det är bara sådana förhållanden som beaktats vid det ursprungliga beslutet som kan få föranleda en omprövning.

Bostadsförsörjning i Västerås

I september 2014 antog kommunfullmäktige *Bostadsförsörjning i Västerås*, ett program med riktlinjer för perioden 2014-2017. I programmet fastslås ett antal mål för bostadsförsörjningen i Västerås. Denna granskning berörs av följande mål:

- ▶ Alla invånare ska ges förutsättningar att leva i goda bostäder med värdiga levnadsförhållanden samt uppleva att de kan förverkliga sina bostadsdrömmar.
- ▶ Balans ska råda på bostadsmarknaden genom att rätt utbud möter efterfrågan.
- ▶ Bostadsförsörjningen ska stärka den sociala hållbarheten (avseenden social, ekonomisk, etniskt och åldersmässigt blandad befolkning). I det ligger att värna god arkitektur och gestaltning och öka möjligheten till positiva och

generationsöverskridande möten.

- ▶ Västerås stad ska skapa förutsättningar för ett bostadsbyggande som svarar upp mot den strategiska befolkningsprognosen.

2. Granskningsresultat

2.1. Befintligt utbud av boenden för äldre

2.1.1. lakttagelser

Särskilda boenden

För att få bostad i särskilt boende krävs en ansökan om bistånd enligt socialtjänstlagen utifrån vilket den enskildes behov prövas. Västerås stad har två former av särskilda boenden: äldreboenden och servicehus. Tidigare användes tre olika begrepp: servicehus, ålderdomshem och gruppboende, men äldrenämnden beslutade 2016-02-23/§31 att fastställa benämningarna på de särskilda boendena till servicehus och äldreboende. Benämningen gruppboende har tidigare avsett platser för personer med demenssjukdom, vilket finns på olika enheter.

Äldreboenden är dygnet runt-bemannade och avsedda för personer med stort omvårdnadsbehov. Det finns cirka 30 äldreboenden i kommunen. Servicehus är lägenhetshus där den enskilde har egen bostad med trygghetslarm och där vård och omsorg utförs inom ramen för hemtjänst och hemsjukvård. Servicehusen har vanligen gemensam restaurang eller annan form av gemensamhetsutrymme. Det finns 9 servicehus i kommunen.

Utöver permanenta boenden finns det korttidsplatser för personer som har ett tillfälligt ökat vårdbehov eller som avlastning för anhörig som vårdar i hemmet. Beslut om korttidsboende fattas av en biståndshandläggare. Det är tidsbegränsat och den enskilde behåller sin ordinarie bostad.

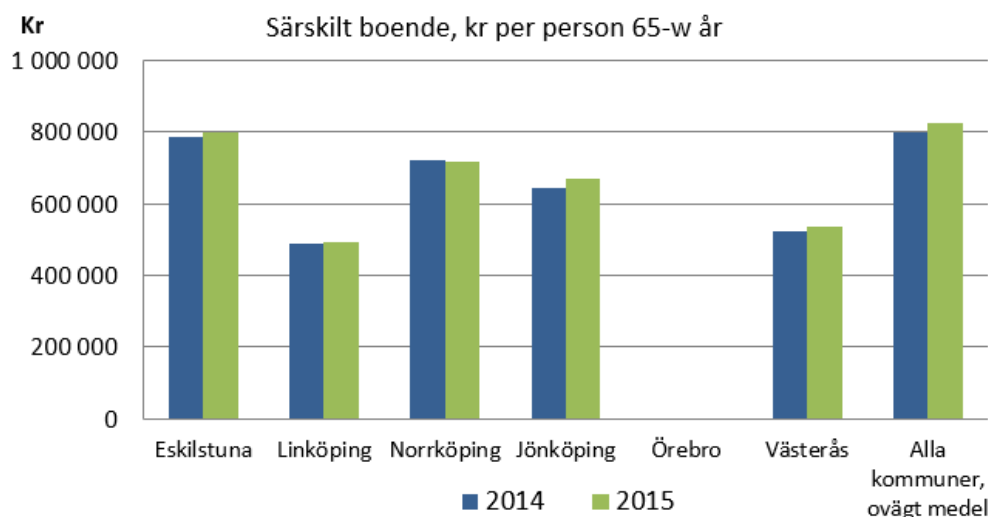
Sedan 2012 har antalet äldreboendeplatser ökat med 117 medan antalet platser i servicehus har varit oförändrat sedan år 2013, vilket framgår av tabellen nedan. Andelen servicehusplatser uppgår till 40 procent av det totala antalet servicehus- och äldreboendeplatser. Äldrenämnden fattade dock 2016-12-20/§253 beslut om att omvandla åtta servicehuslägenheter vid Änglamark till äldreboende.

Antal platser per 31/12	2012	2013	2014	2015	2016
Servicehus	702	687	687	687	687
Äldreboende	926	952	966	988	1 043
Korttidsplatser	123	129	129	140	146
Totalt	1 751	1 768	1 782	1 815	1 876

Källa: Äldrenämndens verksamhetsberättelse 2016.

Av platserna i äldreboenden är 415 (40 procent) avsedda för personer med demenssjukdom. I övrigt finns det vissa äldreboenden som har en särskild profil, t ex inriktning mot trädgård och djur. En enhet har finsk profil och några har syriansk profil. En sådan profil ska genomgå hela verksamheten och inte bara gälla språket. Det finns möjlighet att önska dessa boenden och samordnarna försöker tillgodose önskemålen i mån av plats. Samtidigt sker en avvägning mot hur länge det är rimligt att vänta. Omsorgsbehovet är alltid överordnat andra önskemål. Det finns boenden med inriktning mot psykisk funktionsnedsättning vid vilka personalen har särskild kompetens. År 2016 fanns det 22 personer under 65 år med insatsen äldreboende och 28 med insatser servicehusboende.

I tabellen nedan görs en jämförelse av kostnad per person för särskilt boende i olika kommuner. Västerås stad och Linköpings kommun har lägre kostnader än jämförelsekommunerna eftersom de har en stor andel servicehus-lägenheter som har förhållandevis låg kostnad.



Källa: Äldrenämndens verksamhetsberättelse 2016. Uppgifter avseende Örebro saknas.

Nettokostnaden per lägenhet framgår av tabellen nedan.

Nettokostnad per lägenhet	2016
Servicehus	267 103 kr
Äldreboende	468 360 kr

Källa: Äldrenämndens följekort 2016

Trygghetsboenden

Trygghetsboenden riktar sig till äldre (över 70 år) som inte har så stora behov att de kan beviljas äldreboenden eller servicehus men som vill ha trygghet eller social samvaro. Det krävs alltså inget biståndsbeslut för att bo i trygghetsboende utan den enskilde väljer själv att hyra eller köpa sin bostad. Lägenheterna ska vara funktionellt anpassade för en äldre målgrupp och ha gemenskapslokaler för samvaro. De intervjuade uppger att intresset för denna typ av bostäder har vuxit de senaste åren. Många som söker särskilt boende har inte till-

räckliga vård- och omsorgsbehov men vill ha trygghet eller ett boende som är bättre tillgänglighetsanpassat och för denna målgrupp ser de intervjuade att trygghetsboenden kan fylla en viktig roll framöver.

Det finns ett trygghetsboende i Viksäng med 60 hyresrätter i privat regi. Västerås stad erbjuder inga trygghetsboenden men äldrenämnden är positiv till att trygghetsboenden byggs och drivs av andra aktörer. Äldrenämnden kan medfinansiera gemensamhetslokaler och/eller bovärd för att hålla nere hyreskostnaderna. Äldrenämnden beslutade 2016-05-24/§115 om Boendepplan inom äldrenämndens verksamhetsområde 2016-2021, och lyfte då behovet av att stimulera byggnationen av trygghetsboende till kommunstyrelsen. Under 2016 har äldrenämnden bl.a. vid tillstyrkande av detaljplaneförslag betonat vikten av att det tillskapas trygghetsboenden inom detaljplanen.

2.1.2. Bedömning

Det kan konstateras att det finns en stor andel servicehusplatser. Många kommuner har utvecklats servicehus och liknande boendeformer som särskilda boenden, eftersom målgruppen som numera beviljas särskilt boende har mer omfattande behov än vad som kan tillgodoses i servicehus.

2.2. Riktlinjer för biståndsbedömning avseende särskilt boende

2.2.1. Iakttagelser

Riktlinjer för biståndsbedömning enligt socialtjänstlagen fastställt av äldrenämnden. I början av 2016 tog nämnden initiativ till översyn av riktlinjerna för biståndsbedömning, och 2016-06-20/§134 fattade äldrenämnden beslut om reviderade riktlinjer. Av riktlinjerna framgår att särskilt boende i servicehus eller äldreboende är avsett för dem som i den dagliga livsföringen behöver trygghet och närhet till personal samt:

- ▶ Har omfattande behov av service och omvårdnadsinsatser som inte är tillfälliga och dessa kan vara av såväl psykisk som fysisk art och/eller.
- ▶ Behöver tillsyn eller andra insatser under en stor del av dygnet och/eller upplever en så stor otrygghet, ensamhet, osäkerhet eller oroskänsla i sitt ordinära boende att välbefinnandet hotas.

I riktlinjen framgår också vilka grundläggande krav som gäller för äldreboende respektive servicehus. För äldreboende ska behovet av omvårdnad vara avgörande och för servicehus ska framförallt den enskildes fysiska svaghet, sociala isolering och upplevelse av otrygghet beaktas. För äldreboende med demensinriktning krävs av läkare fastställd diagnos. Den som har en demensdiagnos beviljas inte plats i servicehus, men kommunens kvarboendegaranti medför att en del som senare har utvecklat demens bor kvar i serviceboendena. En person som vistas på korttidsboende och som erbjuds lägenhet i särskilt boende antingen måste tacka ja till erbjudet boende eller återvända till sin ordinära bostad.

Beslutet om reviderade riktlinjer i juni 2016 innebar två förändringar avseende beslut om särskilt boende:

- Omprövning av beslut

Då det uppmärksammats att många personer tackar nej ett flertal gånger till erbjudet boende infördes skrivningen: "när en person tackar nej fler än en gång till erbjudet boende omprövas

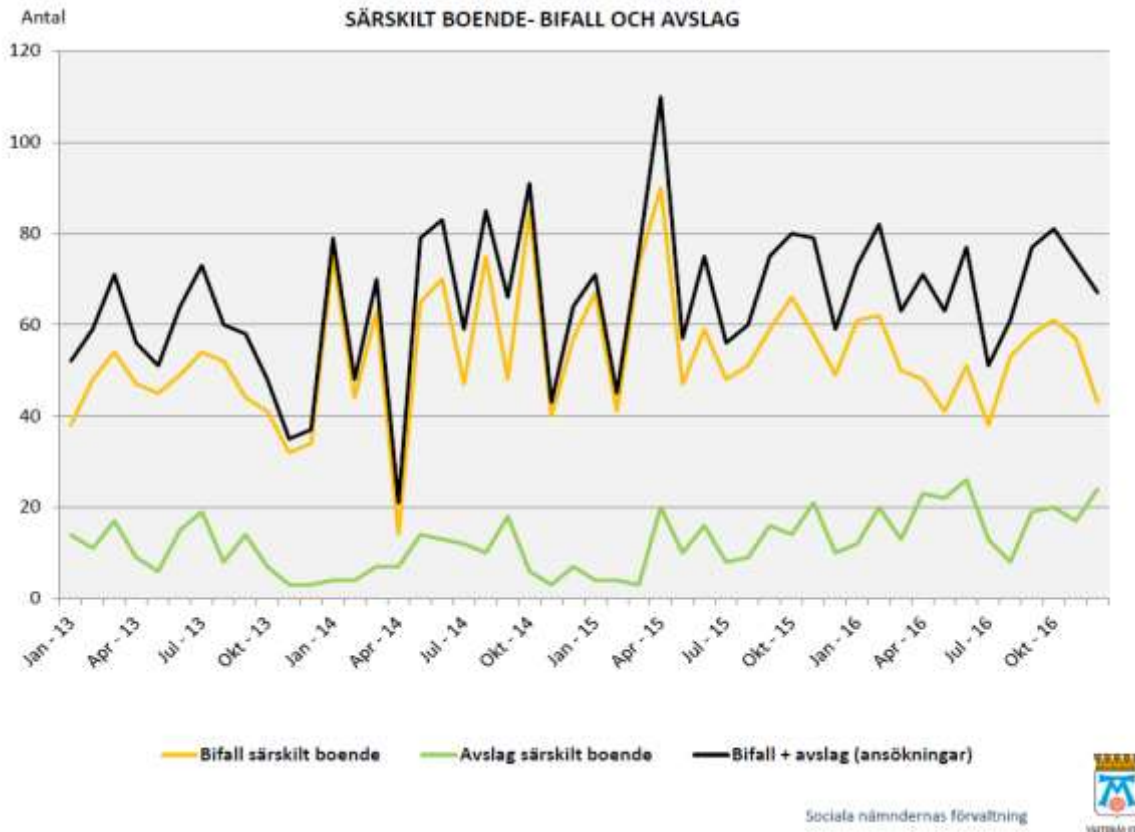
beslutet". Av intervjuer med tjänstemän vid SNF framkommer att bakgrunden till denna förändring var att antalet icke verkställda beslut ökade kraftigt under 2015 och inledningen av 2016 och att analyser visade att många av de sökande hade tackat nej till 2-7 erbjudna boenden. De intervjuade uppger att de är medvetna om att gynnande biståndsbeslut inte utan vidare kan omprövas. De förändrade riktlinjerna har inte heller föranlett någon omprövning under 2016. Granskningen avser 2016 års verksamhet, men det ska noteras att äldrenämnden 2017-02-21/47 beslutade att ändra riktlinjerna från "Om den enskilde tackar nej mer än en gång till erbjudet boende omprövas beslutet" till: "Om den enskilde tackar nej till erbjudet boende mer än en gång, tar handläggaren kontakt med den enskilde för att ta reda på varför den enskilde tackat nej till erbjudet boende. Kontakten ska klarlägga om behovet kvarstår eller inte, alternativt om behovet kan tillgodoses på annat sätt."

- Ålder

Äldrenämnden införde vid revidering av riktlinjerna år 2014 att hög ålder, över 90 år, särskilt ska beaktas. Förvaltningen föreslog i tjänsteutlåtandet att skrivelsen över 90 år skulle strykas. Orsaken till förvaltningens förslag till förändring är att ålder inte är en juridiskt hållbar grund i biståndsprövningen. Äldrenämnden beslutade att anta riktlinjerna med tillägget att över 90 år endast ska gälla servicehus. Efter äldrenämndens beslut ändrades den föreslagna skrivningen "hög ålder hos den enskilde ska särskilt beaktas" till "hög ålder, över 90 år, hos den enskilde ska särskilt beaktas vid bedömning av behov av servicehus". Detta gäller om den enskilde också är otrygg, ofrivilligt ensam, hänvisad till att vistas ensam i sin bostad, känner sig isolerad, inte kan leva ett aktivt liv eller inte kan ha inflytande över sin vardag, samt är i behov av regelbunden daglig tillsyn.

När det gäller medflytt till särskilt boende gäller att om den biståndsberättigade flyttar från boendet eller avlider avslutas beslutet om särskilt boende och hyresavtalet sägs upp. Den efterlevande personen ska uppmuntras och stödjas till att flytta till annat boende.

Ärendemängden och antal bifall respektive avslag framkommer av diagrammet på nästa sida. Antalet avslag ökade något fr.o.m. april 2015 och framåt. Innan dess var det periodvis få avslag. I dokumentet "Boendeplan inom äldrenämndens verksamhetsområde - med fokus på 2016-2021", som äldrenämnden fattade beslut om 2016-05-24/§115, framgår att riktlinjen som ger personer över 90 år större rätt till ett äldreboende än vad Socialtjänstlagen föreskriver har lett till ett ökat behov av äldreboendeplatser. Detta infördes av äldrenämnden 2014-01-28, och sedan dess har en ökning skett av antalet personer i den åldersgruppen som uppfyller kriterierna för att beviljas särskilt boende på servicehus.



Källa: Nämndstatistik 2016, äldrenämnden särskilt boende.

Både biståndsprövning och samordning av platser hanteras inom enheten för äldreboende. Intervjupersonerna beskriver att helhetsansvaret gör flödet enklare att överblicka än om samordningen lagts ut på annan part. Handläggarna träffas två gånger i veckan och diskuterar aktuella ärenden, för att säkerställa samsyn och likvärdig bedömning.

Riktlinjerna innehåller en prioriteringsordning enligt vilken anvisning av ledig lägenhet ska ske:

- 1 Verkställighet av domstolsbeslut
- 2 Enskild som bedömts ha behov av omfattande omvårdnadsinsatser
- 3 Enskild som fått avslag på hemtjänstansökan med omfattande behov
- 4 Datum för nämndens (delegats) beslut¹

Att tilldelningen av särskilda boenden är biståndsprövad och sker utifrån en bestämd prioriteringsordning förefaller vara otydligt för medborgarna. Intervjupersonerna från kommunala pensionärsrådet upplever att det förekommer mycket diskussion om *köttid* till äldreboenden, både bland pensionärsorganisationernas medlemmar och i media. Även intervjupersonerna från biståndsenheten upplever att mediabilden har gjort att fler söker särskilt boende i förebyggande syfte i tron att det finns en bostadskö, och sedan om de beviljas bistånd och får erbjudande tackar nej upprepade gånger. I äldrenämndens verksamhetsberättelse 2016 står det på sidan 41: "med de riktlinjer som tidigare gällt har den enskilde kunnat tacka nej obegränsat antal gånger och ändå fått stå kvar i kön."

¹ Äldrenämnden lade vid sammanträdet 2017-02 till en femte punkt: Enskild som önskar byta bostad.

2.2.2. Bedömning

Äldrenämnden har under 2016 fattat beslut om riktlinjer som inte helt överensstämmer med socialtjänstlagen, avseende ålder och omprövning. När äldrenämnden tar ställning till reviderade riktlinjer är det av vikt att det finns ett beslutsunderlag som innehåller en juridisk bedömning och en konsekvensanalys utifrån olika aspekter, ekonomiska såväl som sociala.

Kommunikationen till medborgarna kan förbättras när det gäller kriterierna för beviljande av bistånd om särskilt boende samt prioriteringsordning vid tilldelning. Det är att föredra att inte äldrenämnden använder ordet kö i sina dokument utan istället benämner det med ej verkställda beslut.

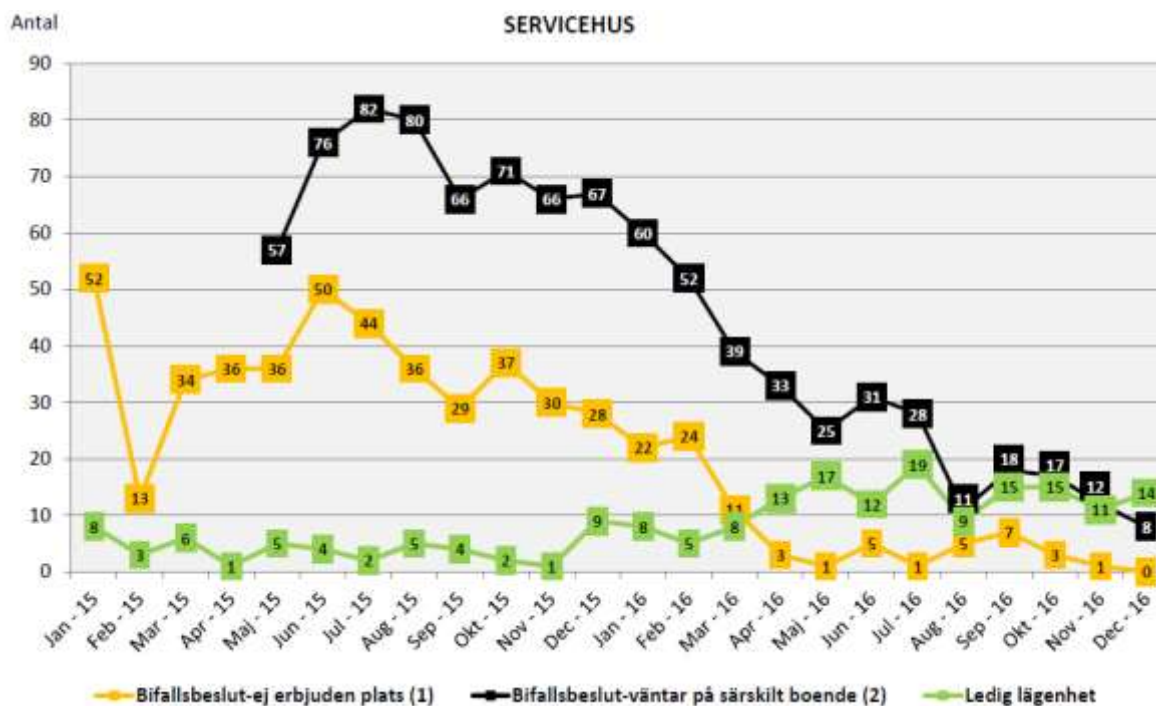
Om personer som beviljats särskilt boende tackar nej upprepade gånger kan bistånds-handläggningen behöva ses över. Det är av vikt att säkerställa att det råder samsyn bistånds-handläggarna emellan vid bedömning av behov av särskilt boende utifrån riktlinjerna.

2.3. Tillgänglighet till särskilda boenden

2.3.1. Iakttagelser

Servicehus

Tillgången till platser i servicehus är god och utgör inte något hinder för verkställandet av beslut. I diagrammet nedan åskådliggörs hur många som väntar på en plats och hur många lediga platser som finns. Diagrammet ger en ögonblicksbild av hur situationen ser ut den sista dagen i respektive månad, och visar inte de genomsnittliga värdena.



Källa: Nämndstatistik 2016, äldrenämnden särskilt boende.

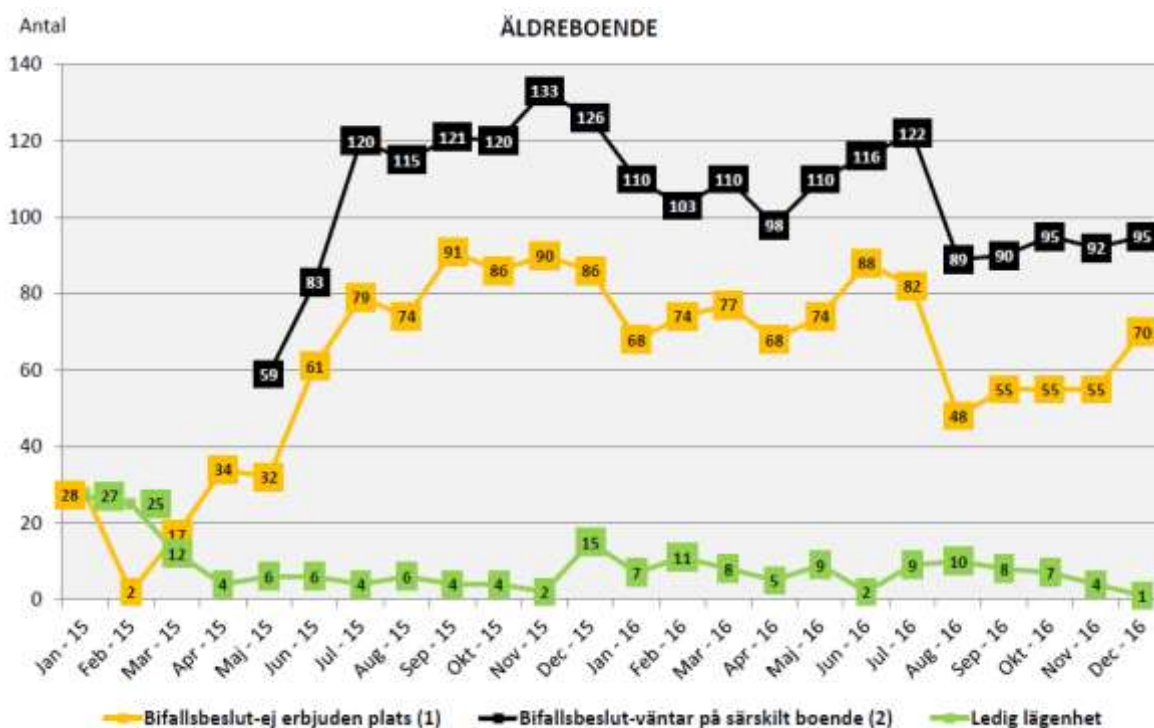
Äldrenämnden fattade 2016-12-20/§253 beslut om att omvandla åtta servicehuslägenheter vid Änglamark till äldreboende. I ärendebeskrivningen framgår att det finns brist på lägenheter inom äldreboenden men ett överskott på lägenheter i servicehus. Statistiken visar att det sedan april 2016 den sista varje månad funnits mellan 9 och 19 lediga lägenheter. Omvandlingen innebär en ökad kostnad för äldrenämnden med ca 800 kkr på årsbasis. De personer som bor i det aktuella servicehemmet erbjuds lägenhet i annat servicehus, alternativt att bo kvar med beslut om äldreboende i de fall de har detta omvårdnadsbehov.

Av äldrenämndens verksamhetsberättelse 2016 framgår att det bor 58 personer på servicehus som inte har någon hemtjänstinsats. Äldrenämndens kostnader för de platserna uppges uppgå till 6 mnkr att jämföra med 0,3 mnkr som kostnaden hade varit om personerna i stället bodde i eget boende med trygghetslarm. Vidare framgår av äldrenämndens verksamhetsberättelse 2016 att 9 personer utan biståndsbeslut bor kvar trots att make/maka med biståndsbeslut inte längre bor kvar, de flesta i enlighet med regler som gällde fram till 2013. Sedan 2013 är riktlinjen att medboende inte får bo kvar om partnern med biståndsbeslut går bort, utan att tre månaders uppsägningstid gäller. Intervjupersonerna från biståndsenheten beskriver att de alltid informerar om förutsättningarna och uppmanar paret att fundera på hur den som flyttar med ska lösa sitt boende, t ex genom att behålla sitt gamla boende eller ställa sig i kö för att hyra en lägenhet. De upplever dock att alla inte tar till sig informationen och att det därför kan uppstå svåra situationer i samband med en boendes bortgång.

Äldrenämnden informerades 2016-08-31/171 om att ett avtal har tecknats med Mimer som innebär att medflyttare som åter behöver egen bostad kan få förtur till en lägenhet.

Äldreboenden

I diagrammet nedan åskådliggörs hur många som väntar på en plats och hur många lediga platser som finns. Diagrammet ger en ögonblicksbild av hur situationen ser ut den sista dagen i respektive månad, och inte de genomsnittliga värdena.



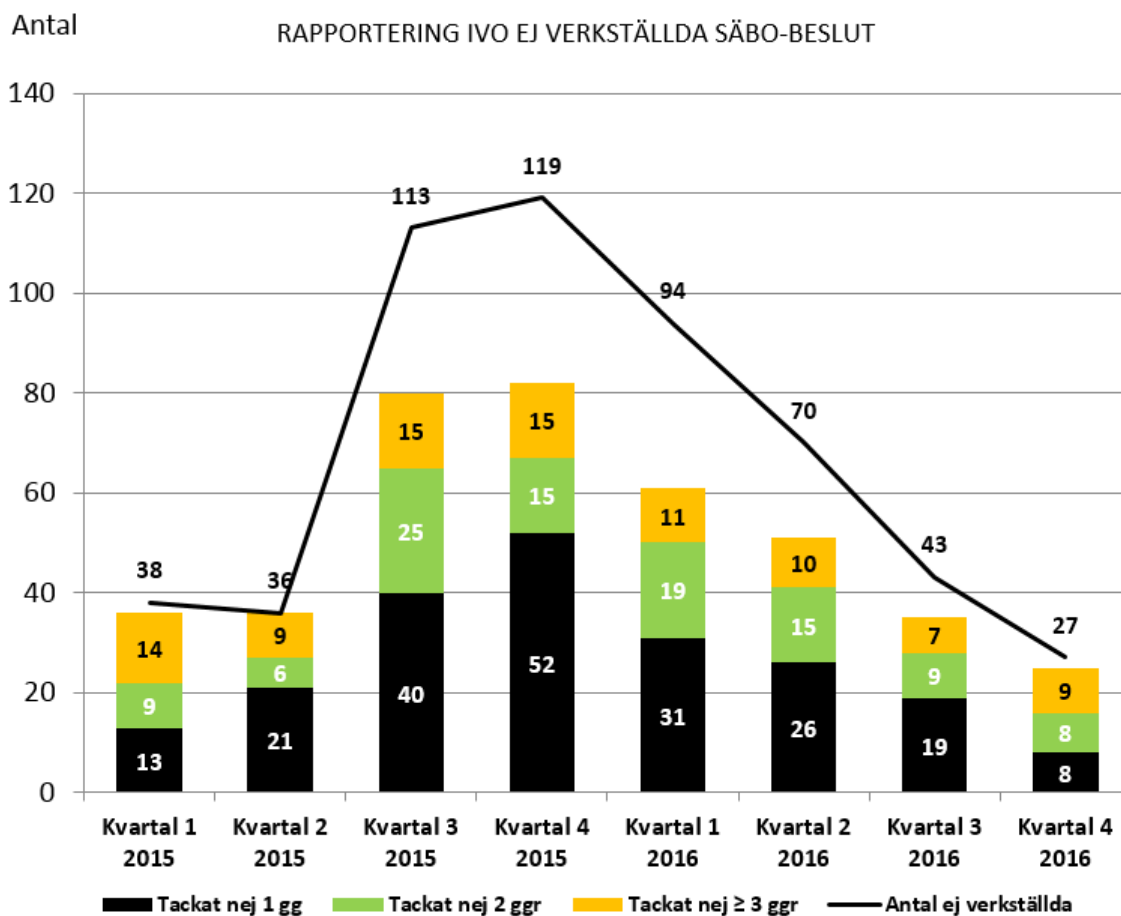
Källa: Nämndstatistik 2016, äldrenämnden särskilt boende.

Av äldrenämndens verksamhetsberättelse 2016 framkommer att det har varit brist på äldreboenden sedan 2015. Enligt intervjupersonerna uppstod bristen under sommaren 2015 då två boenden avvecklades och ett nytt öppnade, enligt plan. Sedan avvecklades ytterligare ett boende oplanerat på grund av besparingsskäl, vilket innebar en minskning med 25 platser. Det framgår av äldrenämndens Boendeplan att detta under en lång tid fick till följd att de platser som blev lediga i första hand fick erbjudas de personer som bodde på det boendet, samt att öppnandet av nya boenden inte blev det tillskott med platser som det ursprungligt var planerat för i föregående boendeplaner. Det innebar att personer med nya beslut fick vänta längre på erbjudas en plats.

Cirka hälften av platserna drivs i privat regi av upphandlade aktörer. Under 2016 har en ramavtalsupphandling skett av 54 platser från februari 2016 till sista januari 2019 med möjlighet till förlängning. Enligt intervjuade är det inte oproblemiskt att upphandla platser, då de boende kan behöva flytta vid ny upphandling eller om avtalet upphör.

2.3.2. Ej verkställda beslut

Vid halvårsskiftet 2015 ökade antalet personer som inte erbjöds någon plats inom tre månader. Antalet till IVO inrapporterade ej verkställda beslut inom tre månader uppgick under fjärde kvartalet 2016 till 27 stycken, vilket är avsevärt färre än samma period 2015 då antalet uppgick till 119.



Källa: Äldrenämndens verksamhetsberättelse 2016, sid 44.

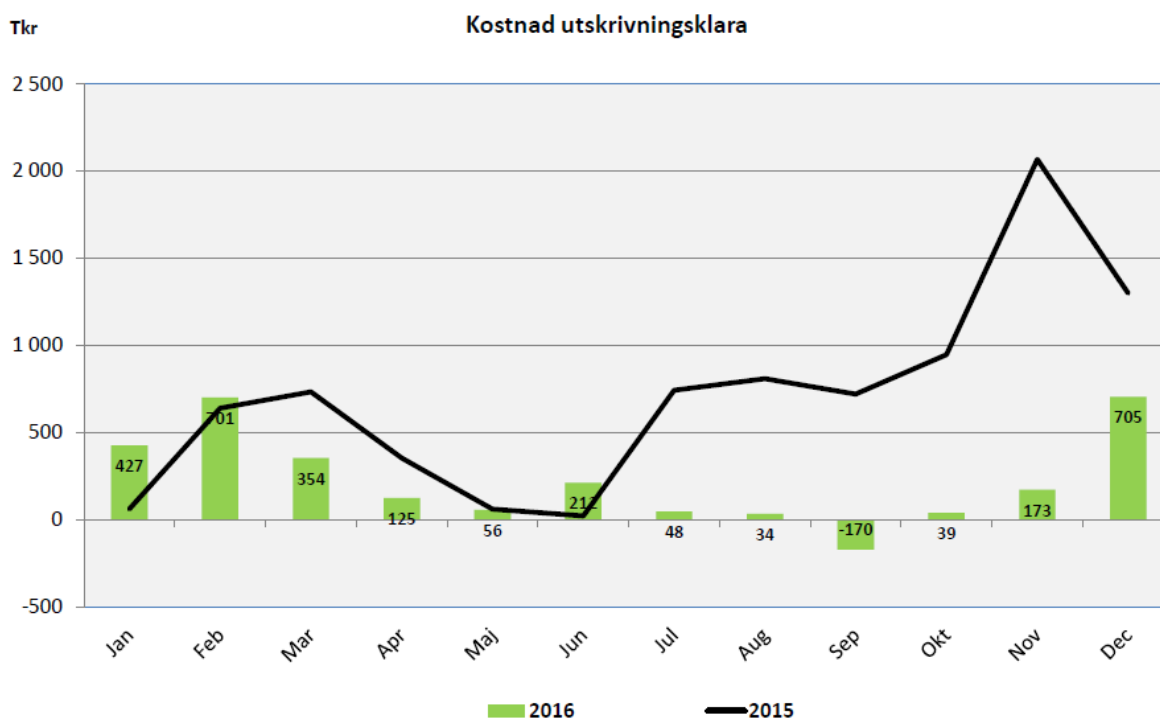
Den genomsnittliga väntetiden i antal dagar från ansökningsdatum till erbjudet inflyttningsdatum till särskilt boende har dock ökat från 88 dagar 2015 till 96 dagar 2016.

År	2013	2014	2015	2016
Väntetid i antal dagar	39	54	88	96

Källa: Följekort kvalitet Äldrenämnden 2016.

Äldrenämnden gav 2016-01-26/§10 sociala nämndernas förvaltning i uppdrag att skyndsamt undersöka och föreslå åtgärder som behöver vidtas för att möjliggöra snabbare utflytt/inflytt på stadens äldreboenden. Vid sammanträdet 2016-06-20/§135 redovisade förvaltningen olika åtgärder för att använda befintliga platser effektivare, utifrån en översyn av boendeflödet i alla led som berörs vid byte av hyresgäst. Intervjupersonerna beskriver att det alltid behövs en viss mängd tomma platser i beståndet för att kunna hantera akuta händelser. Verksamheten är stor och det uppstår regelbundet evakueringsituationer såsom vattenskadorna, bränder, ombyggnation av andra boenden, etc. Ibland kan korttidsplatser tas i anspråk för motsvarande ändamål men även där krävs flexibilitet i tillgång på platser för att inte uppta landstingets vårdplatser med utskrivningsklara patienter.

Äldrenämnden har kostnader för utskrivningsklara patienter, på grund av brist på särskilt boende och korttidsboende.



Källa: Nämndstatistik 2016, äldrenämnden särskilt boende.

Ansökningar om särskilt boende är alltid frivilliga. Samtidigt finns det många äldre som har ett mycket stort behov av hemtjänst. Antalet personer med 300 timmar hemtjänst eller mer per månad har minskat, men ett hundratal personer har mer än 140 timmar hemtjänst per månad. Enligt intervjuade kan det vara dyrare med hemtjänst än en plats i särskilt boende,

och det kan också vara svårt att tillgodose kontinuitet hos personer i ordinärt boende som har omfattande insatser. Förvaltningen genomför motiverande samtal för att belysa fördelarna med särskilt boende.

2.3.3. Bedömning

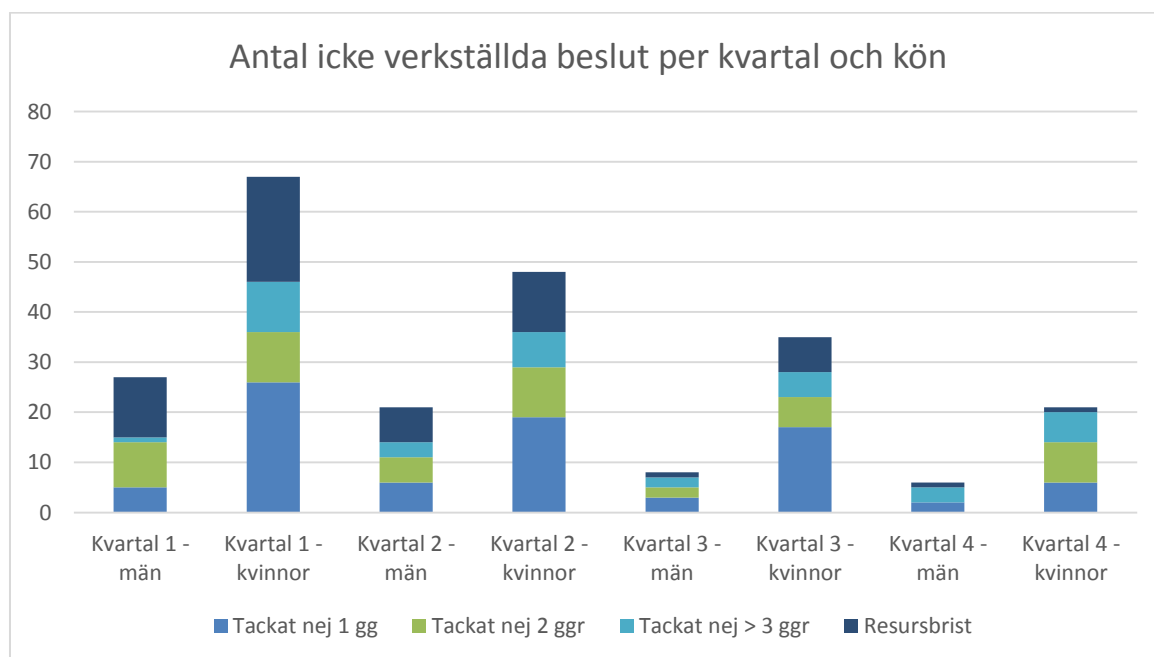
Det kan konstateras att den nedläggning av ett äldreboende som av besparingsskäl fattades under 2015 har fått långtgående konsekvenser, vilket belyser vikten av att vid dylika beslut ha ett fullgott beslutsunderlag. Tillgången till äldreboenden är inte tillfredsställande samtidigt som tillgången till servicehus överstiger behoven. Det är positivt att äldrenämnden har beslutat att omvandla åtta servicehusplatser till äldreboenden. Obalansen mellan medborgarnas behov av äldreboende och äldrenämndens bestånd av särskilda boenden kvarstår dock och måste framöver hanteras.

2.4. Könsupplad statistik

2.4.1. Iakttagelser

Äldrenämnden tar inte del av särskilda analyser ur jämställdhetsperspektiv avseende till exempel boendeplacering, väntetider eller icke verkställda beslut. Vi har heller inte kunnat ta del av någon samlad statistik på området från förvaltningen.

Kommunfullmäktige tar kvartalsvis del av listor över icke verkställda beslut redovisat på individnivå. Vår sammanställning av beslutsförteckningarna visar följande:



Fördelningen speglar att fler kvinnor än män söker särskilt boende. Bland kommunens invånare i åldersgruppen 80+ bor cirka 19 % av kvinnorna och 11 % av männen i särskilt boende, enligt uppgifter i kommun- och landstingsdatabasen. Andelen är högre än genomsnitt i riket men trenden avseende könsfördelning gäller hela landet.

2.4.2. Bedömning

Bedömningen är att redovisning av könsuppdelad statistik görs enligt regelverket vad gäller ej verkställda beslut, men att äldrenämnden kan utveckla sina analyser utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

2.5. Prognos över framtida behov

2.5.1. Iakttagelser

Boendeplan

I april 2014 antog äldrenämnden en boendeplan för perioden 2015-2030. Planen har sedan dess reviderats årligen med fokus på den närmast kommande femårsperioden. I planen ingår en beskrivning av nuvarande bostadsbestånd, behov av och planering för ytterligare bostäder de närmaste fem åren samt en uppskattning av behov och planering fram till 2030. Utgångspunkt för prognosen är en kartläggning och analys av behovet av särskilt boende för äldre som genomförts av en extern konsult. Kartläggningen utgår från att samma andel av åldersgrupperna som bor i särskilt boende 2012 kommer att vara i behov av detta även i framtiden. Boendeplanen vidgar analysen genom att även väga in sociala faktorer, önskemål och behov. Under perioden 2015-2030 uppskattas behovet till 670 nya platser.

Äldrenämnden beslutade 2016-05-24/§115 om Boendeplan inom äldrenämndens verksamhetsområde 2016-2021. Det beräknade demografiska behovet av nettotillskott av platser fram till 2022 uppgår enligt boendeplanen till 171 platser, medan planerade byggnationer av äldreboendeplatser uppgår till cirka 350 – 408 platser. Det förs i boendeplanen resonemang om vilka boenden som kan komma att avvecklas, vilket om sådana beslut fattas innebär att det netto planeras för 250-300 platser fram till 2022. I boendeplanen förklaras diskrepansen mellan det demografiska och det faktiska behovet av flera olika faktorer:

- att fler äldre ansöker om särskilt boende för att lösa sin bostadssituation vid stamreoveringar samt på grund av höga bostadskostnader.
- att situationen på bostadsmarknaden gör att kvarboende efter avlidna tar längre tid på sig att flytta från särskilda boenden.
- att äldrenämndens riktlinjer för biståndsbedömning ger personer över 90 år större rätt till ett äldreboende än vad socialtjänstlagen föreskriver.
- att mer restriktiva riktlinjer för beviljandet av hemtjänst har införts.
- att äldrenämnden har haft en generös hållning när det gäller personer som tackar nej till erbjuden plats för att de önskar ett specifikt boende eller som av andra skäl vill vänta på att beslutet verkställs.

Äldrenämnden gör i boendeplanen bedömningen att det är av stor vikt att erforderliga beslut fattas och att åtgärder vidtas under 2016 för att behoven ska kunna mötas 2017. Det gäller framförallt förändrade riktlinjer för särskilt boende där det behövs en tydlighet i att behovet av stöd ska uppgå till en viss nivå för att insatsen särskilt boende ska kunna beviljas. Det gäller även begränsningar när det gäller rätten att tacka nej till erbjudet särskilt boende. Det nämns vidare att förändringar i riktlinjen för personer i åldern 90+ kan behöva ses över för att kunna erbjuda de personer med störst omvårdnadsbehov ett särskilt boende. Sedan riktlinjerna ändrades har en ökning skett av antalet personer i denna åldersgrupp som uppfyller kriterierna för att beviljas särskilt boende på servicehus. Hela åldersgruppen 90 år och äldre kommer enligt befolkningsprognosen att öka med drygt 100 personer under perioden 2015-2020, vilket medför ett ökat behov av platser om riktlinjen för rätten till särskilt boende kvarstår på samma sätt.

Som konstaterades i kapitel 2.2.1. ovan föreslog förvaltningen att riktlinjerna skulle förändras så att åldersgränsen på 90 år togs bort, men äldrenämnden beslöt att den ska finnas kvar gällande servicehus. De beslut och åtgärder i Boendeplanen som återges i stycket ovan har inte vidtagits.

Uppdrag av fullmäktige

I den av kommunfullmäktige beslutade Årsplan 2017 gavs äldrenämnden i uppdrag att göra en fördjupad analys av behovet av särskilda boenden så att planeringen matchar de verkliga behoven både volymmässigt och tidsmässigt. Bakgrunden till uppdraget var den ovan beskrivna diskrepansen mellan demografiskt behov och av äldrenämnden uträknade faktiska behov.

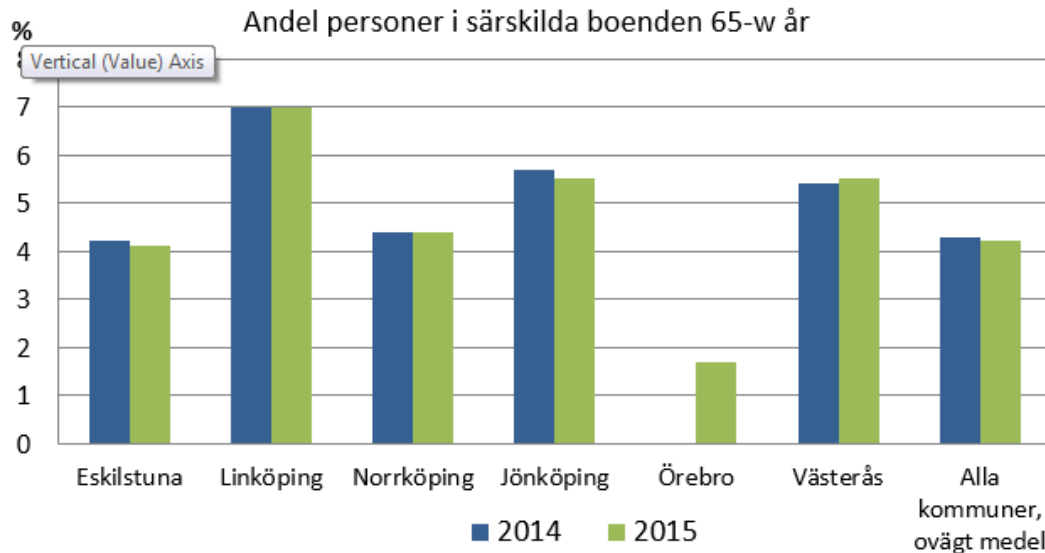
Äldrenämnden beslutade 2016-10-25/§209 att godkänna "Sammanfattning årsplan 2017". Som en bilaga till årsplanen finns återrapportering av fullmäktiges uppdrag. Äldrenämnden gör i återrapporteringen bedömningen att planerad utbyggnad av äldreboenden inte är för stor. Som skäl anförs samma anledningar som i boendeplanen 2016 - 2021 (de fem punkterna ovan). Vidare redovisas att omsättningen av boende uppgår till 30 procent per år i servicehus, 40 procent i äldreboenden och 50 procent i äldreboenden med inriktning demens. Följande behov av äldreboenden framförs:

År	Behov enligt demografi (antal lgh)	Nettoökning enligt boendeplan (antal lgh)
2017	20	23
2018	22	30
2019	27	72-90
2020	26	65-95
2021	35	48-58
2022	41	
2023	39	
2024	46	
2025	42	
2026	49	
2027	56	
2028	53	
2029	60	
2030	49	

Kommunstyrelsen behandlade ärendet 2016-11-23/§415. I ärendebeskrivningen konstaterar stadsledningskontoret att det ökade behovet inte i första hand orsakas av vårdtyngd utan av faktorer kopplade till bostadsmarknaden i stort. Vidare konstateras att det i fullmäktiges uppdrag inte ingick att göra någon ekonomisk analys och att en sådan också saknas. Enligt stadsledningskontoret kommer den framtida utbyggnaden att innebära stora ekonomiska konsekvenser. Varje nyttillkommen plats beräknas kosta cirka 550 kkr per år vilket innebär en årlig kostnadsökning på cirka 150 mnkr år 2022. Det är 60 mnkr mer än om volymen stigit i enlighet med den demografiska utvecklingen. Stadsledningskontoret konstaterar att en utbyggnad enligt boendeplanen kommer att innebära behov av utökad ram till äldrenämnden, vilket kommer att beaktas under budgetarbetet inför planeringsperioden 2018 - 2021. Ärendet blev återremitterat till stadsledningskontoret för förtydliganden, och behandlades återigen av kommunstyrelsen 2017-01-11/§17. Kommunfullmäktige beslutade 2017-02-02/§52 att anse uppdraget återrapporterat och avslutat.

Utredning gällande servicehus

Som diagrammet nedan visar är andelen av befolkningen som bor i särskilda boenden högre i Västerås stad än kommunsnittet, vilket förmodligen beror på att det, liksom i Linköping, finns servicehus som vänder sig till en målgrupp med mindre omfattande behov.



Källa: Äldrenämndens verksamhetsberättelse 2016. Uppgifter för Örebro 2014 saknas.

I Boendeplan inom äldrenämndens verksamhetsområde 2015 – 2030 finns ett avsnitt om servicehus, i vilket det hänvisas till att äldrenämnden 2010-09-21/§159 beslutade att tills vidare behålla servicehusen, i en tidsperiod om åtminstone 6-10 år. Vidare hänvisas till utredningen "Servicehus i Västerås – utredning om framtida användning", som låg till grund för beslutet och som innehåller argumenten att servicehusen utgör en så stor andel av beståndet att en avveckling skulle ställa staden inför stora problem vad gäller verkställandet av beslut, att omfattande nybyggnation av äldreboenden skulle krävas samt att serviceboenden har en stark ställning bland pensionärerna i Västerås. I Boendeplanen 2015-2030 konstateras att argumenten fortfarande är aktuella. Därutöver hänvisas till äldrenämndens riktlinjer vad gäller personer i åldern 90+ samt att avveckling inte är realistisk ställt i relation till den nybyggnation som föreslås i boendeplanen.

2.5.2. Bedömning

Det kan konstateras att det behov av platser som äldrenämnden prognostiserar inte enbart beror på omvårdnadsbehov, utan delvis på faktorer som har med bostadsmarknaden att göra. Vidare kan det konstateras att de av äldrenämnden beslutade riktlinjerna för biståndsbedömning leder till ett större behov av platser än behövt utifrån socialtjänstlagen. Det är upp till kommunen att tolka vad skälig levnadsnivå innebär och äldrenämnden har gjort en generös tolkning då hög ålder tas i beaktande och servicehus tillhandahålls.

2.6. Lokalförsörjningsprocessen

2.6.1. Iakttagelser

Fastighetskontoret ansvarar för att de kommunala verksamheterna har tillgång till ändamålsenliga lokaler. Merparten av äldreboendena förhyrs av privata fastighetsägare och sociala nämndernas förvaltning internhyr i sin tur från fastighetskontoret.

Vid byggnation av fastigheter är det kommunstyrelsen som ansvarar för budget- och investeringsprocessen. Stadsledningskontoret samordnar en investeringsberedning varje vår. Intervjupersonerna upplever att det finns en välfungerande samverkan mellan kontoren, både kring övergripande planering och i aktuella projekt.

Det finns en särskild styrgrupp för lokalsamordning som består av alla förvaltningsdirektörer och verksamhetschef för lokalförsörjning. Under 2017 kommer styrgruppen att ersättas med en processgrupp vid namn samordning av ekonomi och styrning. Vidare finns en arbetsgrupp bestående av strateger och chefer under direktörsnivå som ska ge underlag till investeringsberedningen. Arbetsgruppen uppges ha haft låg aktivitet under 2015 men blivit mer välfungerande under hösten 2016.

Under våren 2016 uppstod den i avsnitt 2.5.1. ovan beskrivna situationen där stadsledningskontoret såg en stor differens mellan demografiskt behov och äldrenämndens beställning. Meningsskiljaktigheterna upptäcktes sent i investeringsprocessen. En ambition är att arbetsgruppen framöver ska arbeta mer löpande under året för att skapa tillförlitliga underlag för investeringsberedningen, så att motsvarande situationer inte uppkommer lika sent. Lokalförsörjningsenhetens verksamhetschef upplever att det är svårt att möta upp snabba förändringar i äldrenämndens boendeplan då arbetet utifrån plan- och bygglagen inte har möjlighet att följa samma takt.

Under 2015-2016 har både sociala nämndernas förvaltning och fastighetskontoret utökat strategitjänsterna för att skapa bättre förutsättningar. Båda förvaltningarna har en strateg som arbetar dedikerat med lokalförsörjning av särskilda boenden. Strategerna arbetar tillsammans med att omsätta äldrenämndens boendeplan i konkreta handlingsplaner.

Äldrenämnden tar kontinuerliga beslut om projekteringar. Leveranstiden på ett särskilt boende är lång och fördröjningar i processen kan uppstå, till exempel vid överklaganden av detaljplaner, arkeologiska fynd eller förseningar på leverantörssidan. En utmaning i arbetet är att hålla lagom takt i färdigställandeprocessen för att matcha det aktuella behovet. Även om det i dagsläget finns en svårighet att verkställa biståndsbeslut så fanns det för några år sedan många lediga platser. Efterfrågan är inte alltid jämnt överensstämmande med den demografiska utvecklingen. I dagsläget har kommunen många hyresavtal som är möjliga att säga upp om behovet minskar.

Nya boenden byggs ofta storskaliga för att skapa effektivare drift och underlätta samverkan mellan avdelningar. För att förbättra processen har förvaltningarna utvecklat ett ramfunktionsprogram som utgör en gemensam plattform för all ny- och ombyggnation av äldreboende inom Västerås stad. Ramfunktionsprogrammet listar hårda funktionskrav men också erfarenhet och tankar kring sådana faktorer som exempelvis färgsättning, dagsljus och skyltning. Programmet omfattar både yttre närmiljö, allmänna och gemensamma utrymmen, gemensamma funktioner och den egna lägenheten. Syftet är dels att skapa optimerade lokaler med god driftsekonomi men samtidigt säkerställa att boendemiljön underlättar för den boende att leva så självständigt som möjligt.

Under perioden 2015-2030 uppskattas behovet till 670 nya platser. Den översiktliga planeringen redogör för ett antal nya boenden samt planerad och projekterad tillbyggnad av befintliga boenden. Inventering av möjligheterna till utbyggnad av befintliga boenden pågår och fastighetsägarna har själva kommit in med förslag. Några av kommunens befintliga boenden är för små för att vara välfungerande ur driftekoniskt perspektiv, vilket kommer att beaktas framöver.

2.6.2. Bedömning

Bedömningen är att det finns en bra struktur för lokalförsörjningsarbetet med ett nära samarbete mellan berörda förvaltningar. Då ledtiden från beställning till färdigt boende är lång krävs framförhållning och en samsyn kring behovet. Det är även positivt att möjligheterna till utbyggnad och förtätning ses över.

3. Sammanfattande bedömning och rekommendationer

Granskningens syfte är att bedöma om äldrenämnden tillhandahåller och förmedlar boenden till äldre på ett ändamålsenligt sätt samt om det finns en väl framarbetad strategi för att möta framtida behov av äldreboenden.

Vår sammanvägda bedömning är att äldrenämnden bedriver ett aktivt arbete i frågan, men att betydande utmaningar kvarstår. Det saknas en väl framarbetad strategi som tar ett helhetsgrepp över nämndens samtliga verksamhetsområden och som visar hur en ändamålsenlig och kostnadseffektiv äldreomsorg på kort och lång sikt ska kunna utformas och genomföras i Västerås stad.

Äldrenämnden har under 2016 fattat beslut om riktlinjer som inte helt överensstämmer med socialtjänstlagen, avseende ålder och omprövning. Förtydliganden har dock skett i inledningen av 2017. När äldrenämnden tar ställning till reviderade riktlinjer är det av vikt att det finns ett beslutsunderlag som innehåller en juridisk bedömning och en konsekvensanalys utifrån olika aspekter, ekonomiska såväl som sociala.

Det kan konstateras att det beslut om nedläggning av ett äldreboende som av besparings-skäl fattades under 2015 har fått långtgående konsekvenser, vilket belyser vikten av att vid dylika beslut ha ett fullgott beslutsunderlag. Tillgången till äldreboenden är inte tillfredsställande samtidigt som tillgången till servicehus överstiger behoven. Det är positivt att äldrenämnden under 2016 har beslutat att omvandla åtta servicehusplatser till äldreboenden. Obalansen mellan medborgarnas behov av äldreboende och äldrenämndens bestånd av särskilda boenden kvarstår dock och måste framöver hanteras. Nya äldreboenden är beställda och det kan enligt boendeplanen bli aktuellt att avveckla några enheter, men det har ännu inte fattats några beslut om avveckling.

De av äldrenämnden beslutade riktlinjerna för biståndsbeslut leder till ett större behov av platser än behövt utifrån socialtjänstlagen. Det är upp till kommunen att tolka vad skälig levnadsnivå innebär och äldrenämnden har gjort en generös tolkning då hög ålder tas i beaktande och servicehus tillhandahålls. Det kan vidare konstateras att det behov av platser som äldrenämnden prognostiserar inte enbart beror på omvårdnadsbehov, utan delvis på faktorer som har med bostadsmarknaden att göra. Den planerade utökningen av äldreboendeplatser kommer att få betydande ekonomiska konsekvenser för kommunen.

Kommunikationen till medborgarna kan förbättras när det gäller kriterierna för beviljande av bistånd om särskilt boende samt prioriteringsordning vid tilldelning. Det är att föredra att inte äldrenämnden använder ordet kö i sina dokument utan istället benämner det med ej verkställda beslut. Om personer tackar nej upprepade gånger till plats i särskilt boende kan biståndshandläggningen behöva ses över. Det är av vikt att säkerställa att det råder samsyn biståndshandläggarna emellan vid bedömning av behov av särskilt boende utifrån riktlinjerna.

Det finns en bra struktur för lokalförsörjningsarbetet med ett nära samarbete mellan berörda förvaltningar. Möjligheterna till utbyggnad och förtätning ses över, vilket är positivt.

3.1.1. Svar på revisionsfrågorna

Revisionsfråga	Svar
Vilket utbud av boenden för äldre finns i det nuläget?	Äldrenämnden har två typer av särskilda boenden: äldreboenden (1043 platser) och servicehus (687 platser). Av platserna i äldreboenden är 40 procent (425 platser) avsedda för personer med demenssjukdom.
Finns det tydliga och ändamålsenliga riktlinjer för beslut om tilldelning av olika boendeformer?	Nej, riktlinjerna är inte fullt ut ändamålsenliga. Riktlinjerna ger personer över 90 år större rätt till ett äldreboende än vad socialtjänstlagen föreskriver, samtidigt som det råder brist på platser för personer med omfattande omsorgsbehov. Äldre-nämnden har under 2016 reviderat riktlinjerna på ett sätt som inte helt överensstämmer med socialtjänstlagen avseende omprövning av beslut när den sökande tackar nej till erbjuden plats. Förtydliganden har dock skett i inledningen av 2017.
Finns det god tillgänglighet till boenden i olika former? Kan fattade biståndsbeslut verkställas utan dröjsmål? Kan olika målgruppers behov tillgodoses?	Nej, det saknas god tillgänglighet till äldreboende, vilket för med sig att beslut om särskilt boende inte kan verkställas utan dröjsmål. Tillgången till servicehus överstiger däremot behoven.
Finns det kösuppdelad statistik avseende t.ex. väntetid och ej verkställda beslut?	Ja, det finns kösuppdelad statistik avseende ej verkställda beslut inom tre månader. I övrigt saknas kösuppdelad statistik och analyser av jämställdhet.
Finns det en strategi för att möta framtida behov av boenden för äldre som bygger på ett tillförlitligt planerings- och beslutsunderlag?	Nej, prognosen över framtida behov har vidgats till att inbegripa personer som saknar stora omvårdnadsbehov. Äldrenämnden har inte belyst de ekonomiska konsekvenserna av detta.
Finns det en fungerande lokalförsörjnings- och investeringsprocess vad gäller äldreboenden?	Ja, det finns en bra struktur för lokalförsörjningsarbetet med ett nära samarbete mellan berörda förvaltningar

3.1.2. Rekommendationer

Vi rekommenderar äldrenämnden:

- ▶ att göra en översyn av boendeformen servicehus och fatta ett inriktningsbeslut om det framtida beståndet av särskilda boenden.
- ▶ att utarbeta en strategi som tar ett helhetsgrepp över nämndens samtliga verksamhetsområden och som visar hur en ändamålsenlig och kostnadseffektiv äldreomsorg på kort och lång sikt ska kunna utformas och genomföras.
- ▶ att säkerställa att beslut fattas utifrån beslutsunderlag som innehåller konsekvensanalyser utifrån olika aspekter, ekonomiska, juridiska såväl som sociala.
- ▶ att utveckla kommunikationen till medborgarna vad gäller kriterierna för att ansöka om särskilt boende samt prioriteringsordning vid tilldelning.
- ▶ att säkerställa att samsyn råder bland biståndshandläggarna om beviljande av särskilt boende utifrån riktlinjerna.

Vi rekommenderar kommunstyrelsen:

- ▶ att fortsätta stimulera utvecklingen av boendeformer för äldre utan särskilda behov. t.ex. genom att undersöka möjligheterna till att ge ägardirektiv till det kommunala bostadsbolaget.
- ▶ att bedriva en aktiv uppsikt över äldrenämndens tillhandahållande av bostäder till äldre.

Västerås den 21 mars 2017

Ann-Mari Ek

Nina Högberg

Källförteckning

- ▶ Lokalstrategi för äldreboende, Västerås stad
- ▶ Ramfunktionsprogram, Södra Källtorp äldreboende
- ▶ Årsplan 2016, Västerås stad
- ▶ Årsplan 2017, Västerås stad
- ▶ Äldrenämndens Boendeplan inom äldrenämndens verksamhetsområde – med fokus på 2015-2020
- ▶ Äldrenämndens Boendeplan inom äldrenämndens verksamhetsområde – med fokus på 2016-2021
- ▶ Äldrenämndens följekort kvalitet 2016.
- ▶ Äldrenämndens nämndstatistik 2016, särskilt boende.
- ▶ Äldrenämndens protokoll och handlingar 2016
- ▶ Äldrenämndens Riktlinjer för biståndsbedömning enligt socialtjänstlagen
- ▶ Äldrenämndens verksamhetsberättelse 2016.

Intervjuade funktioner

- ▶ Direktör vid sociala nämndernas förvaltning
- ▶ Bostadsstrateg
- ▶ Strateg särskilda boenden
- ▶ Enhetschef bistånd äldre
- ▶ Teamledare bistånd äldre
- ▶ Verksamhetschef för lokalförsörjningsenheten inom fastighetskontoret.
- ▶ Bostadsstrateg på stadsledningskontoret
- ▶ Fyra medlemmar ur kommunala pensionärsrådet representerande PRO, SPF och RPG.